A tizenkettedik Rátz Tanár Úr Életműdíj átadója

2012. november 21-én a Magyar Tudományos Akadémián adták át a 2012-es Rátz Tanár Úr Életműdíjakat. Az Ericcson, a Graphisoft és a Richter Gedeon Nyrt. által létrehozott Alapítvány a Magyar Természettudományos Oktatásért 2001 óta ítéli oda a Rátz Tanár Úr Életműdíjakat.

A három nagyvállalat közös kezdeményezésének célja, hogy tisztelettel adózzon azon pedagógusok előtt, akik áldozatos szakmai munkájukkal és kiemelkedő eredménnyel képzik a jövő tehetségeit. Ez a díj a hazai természettudományos oktatás és egyben a közoktatás egyik legrangosabb elismerése.

Idén is két kiváló kémiatanár részesült a díjban.

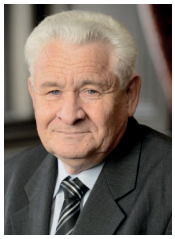

Dr. Forgács József – Debrecen, Vegyipari Szakközépiskola

Dr. Forgács József okleveles vegyész, diplomája mellé doktorátust szerzett, közben pedagógus szakot is végzett. Egykori iskolájában, a debreceni Vegyipari Szakközépiskolában kezdett tanítani, ahol kiemelkedő pedagógusként tevékenykedett. Ezt igazolják tanítványainak kiváló versenyeredményei, valamint az, hogy egykori tanítványai közül ma többen akadémikusok, vállalatvezetők, illetve a vegyipar meghatározó dolgozói. Tanári munkáját mindig magas szintű szakmai felkészültség és pedagógiai tudatosság jellemezte. Gyakorlati oktatás-vezetőként kiváló felszereltségű iskolai laboratóriumot fejlesztett ki.

Az iskola megbízott igazgatójaként is tevékenykedett.

Dr. Forgács Józsefet, munkaszeretete, pontossága, segítőkészsége és kiváló pedagógiai érzéke miatt nemcsak tanítványai, hanem kollégái is tisztelik, szeretik.

Szakmai munkásságához tartozik tantervek, vizsgáztatási követelményrendszerek tananyagtartalmainak kidolgozása, felvételi, verseny- és képesítő feladatsorok készítése, illetve szakértői és vizsgaelnöki feladatok ellátása is

Prókai Szilveszter – Szeged, Radnóti Miklós Kísérleti Gimnázium

Prókai Szilveszter 35 éve kezdte pályafutását Makón, a Juhász Gyula Szakközépiskolában, majd 11 évet dolgozott a szegedi Fodor József Szakközépiskolában. 1989-től a szegedi Radnóti Miklós Kísérleti Gimnáziumban tanít. A biokémia tagozat nagyszerű kémia tantervének kialakításában döntő része van. Vezetésével az egyik legeredményesebb kémiai tehetséggondozó programot működtető kémia munkaközösség dolgozik. Minden évben heti 8–10 szakköri órát tart, diákjai több mint egy évtizede eredményesen vesznek részt az Irinyi János Középiskolai Kémiaversenyen, sőt rangos nemzetközi versenyeken is. Prókai tanár úr jelentős szerepet játszott az új típusú érettségi lebonyolításában és a vizsgarendszer meghonosításában. Tagja a tételkészítő bizottságnak és gyakran a feladatsor ellenőrzését is ő végzi.

Kedves Tanár Urak! Gratulálunk! Köszönjük áldozatos, értéket teremtő munkájukat!

Androsits Beáta

A díjazottak. Első sor (balról jobbra): Pogáts Ferenc, Dr. Borhidi Attiláné, Dr. Forgács József. Hátsó sor (balról jobbra): Ősz György, Róka Sándor, Dr. Harka Ákos, Dr. Kovács László, Prókai Szilveszter

Beszélgetés egy kitüntetettel

Forgács József

– Aranydiplomás kémiatanár, pedagógus. 50 év tanári pálya köti a debreceni Vegyipari Technikumhoz/Szakközépiskolához. Mennyi megélt élmény, öröm és talán csalódás is... Ma az örömök napja van. Hogy éled meg ezt a kitüntetést? Milyen gondolatok keverednek a fejedben?

– Nagy megtiszteltetés ez a nagyon ünnepélyes körülmények között, családom jelenlétében átadott szakmai díj, amely a tanárok számára a legértékesebb. Köszönettel tartozom ezért a már nem élő volt igazgatónknak, Újvárosi Imrének, aki meglátta bennem, vegyész végzettségű volt tanulójában a tanárt. Ő jött ki az egyetemre ötödév végén, és arra kért, legyek a volt

iskolám tanára. Én először tiltakoztam. Nem tanár a végzettségem, nem próbáltam még a tanítást. Igazgató úr azt mondta, ismer ő engem, próbáljam meg. A fő érve az volt, hogy félévkor is elenged, ha nem megy ez nekem. Ezzel meggyőzött, igent mondtam. Rögtön alkalmazott, bár még nem kaptam meg a diplomámat – azzal, hogy „megvédted már és kell neked a pénz". Erre azt mondtam: „Igazgató úr, munka nélkül nem vehetem fel a pénzt, elmegyek üzemi gyakorlatra egy hónapra Kazincbarcikára." (A szakmát tanító tanároknak, a diákokkal együtt, el kellett menni a nyári szünetben valamelyik üzembe.)

Bekerültem volt tanáraim közzé a Vegyipari Technikumba, kémiai technológiát és laboratóriumi gyakorlatot tanítani. A tanáraim szeretettel fogadtak és átsegítettek a nehézségeken. Igaz, szabadidőmben szorgalmasan látogattam nemcsak Halmai Lászlóné technológiaóráit, hanem Oláh József volt osztályfőnököm (később nagyon jó barátom) történelem- és még Halász István orosz- és osztályfőnöki óráit is. Tőlük megtanultam az órák precíz szervezését, vezetését. Amikor egyszer nagy mérgesen ledobtam az osztálynaplót egy megtartott óra után azzal, hogy nem megy ez nekem, Halász Pista bácsi és Oláh Jóska így vígasztalt: Jóska, ha te látod, hogy miért nem sikerült olyan órát tartanod, amilyet szerettél volna, nem leszel rossz tanár, legközelebb jobban fogod csinálni, mert megvan benned az akarat. Igyekeztem is, hogy ne csalódjanak bennem a volt tanáraim.

Közben fél állással a kollégiumban is nevelősködtem négy éven át. Ott Járai Antival (ma matematikaprofesszor az ELTE-n) együtt készültünk a kémia Ki mit tud?-ra. Ő második lett a tv-ben. Egy kísérletet elfelejtettem elmondani neki, egy ponttal kapott ki a döntőben. A kollégiumban megszerveztem a feladatmegoldó szakkört. Ez 20 éven át működött. Minden hét hétfőjén ebéd utántól este hétig tartott az edzés, nemcsak a kollégistáknak, hanem a Debrecenben lakóknak is. Természetesen a tanórákon is kaptak a diákok érdekes problémákat, akár idegen nyelven is. (Szenvedélyesen gyűjtögettem a különböző országokban kiadott példatárakat és az országos versenyfeladatokat. Ma közel 100 példatáram van 13 nyelven.) Ez volt a szórakozásom.

Szerencsém volt, mert az iskolába igen tehetséges diákok jártak a pályám elején, akiktől sokat tanultam. Az OKTV-n sikeresen szerepelt kémiából és a szakmai versenyeken technológiából, illetve szakmából összesen több mint 35 diákom. Azok közül közel 20 ma már egyetemi tanár. Közöttük Te is. Közben doktoráltam, gyakorlati oktatásvezető lettem, két évig igazgattam ideiglenesen az iskolát is. Szerencsére ez utóbbi terhet, az igazgatást, sikerült leadnom, így többet taníthattam.

A gépemben meglévő kettővel együtt 20 tankönyvben írtam (nyolcat önálló szerzőként). A legutóbbi emelt szintű példatáram 2010-ben jelent meg a Műszaki Könyvkiadónál. Jelenleg az Irinyi-versenyekre adok feladatokat.

Az iskolába behoztam 22 évvel azelőtt a környezetvédelmi képzést. Nyugdíjba menetelem előtt az én diákom nyerte meg a környezetvédelmi országos szakmai versenyt.

– Én is lehúztam négy évet a debreceni vegyiben. Dicsőség volt oda bekerülni, vegyisnek lenni, a régi nagy tanároktól tanulni a kémiát és nem kémiát. Újvárosi Imre, a diri bácsi, Kopcsa József, Forgács József, Nagy Sándor (nekem osztályfőnököm is volt), Fele Tibor, Nyeste Elek (fizika), Oláh József (történelem), Halász István (orosz), Tar Lászlóné (matematika), Simai Attiláné (magyar)... nagy tanáregyéniségek. Tanultunk szakmát, intelligenciát, emberséget, életet, valamennyire értelmiségivé kezdtünk válni. Vannak a mai fiataloknak ilyen tanárélményei a középiskolában, és lesznek is? Remélem, igen: Te hogy látod?

– „A tanári hobbi, lelkesedés ragadós, mindig akad diák, aki követi." Szerencsés ember vagyok, mert azt csináltam 47 éven keresztül, amit szerettem, taníthattam. Családom megértő, támogató volt a hobbimmal szemben, biztosította a nyugodt légkört számomra. Szerintem a tanítás szorgalommal, a gyerekek szeretetével, az adni akarással, igényességgel, a sikerélmény biztosításával elsajátítató.

A tanuló érdeklődése könnyen felkelthető a tananyag érdekes tanításával.

A mi iskolánkban ma is vannak elkötelezett tanárok, akik szabadidejüket nem sajnálva segítik a diákokat. Úgy gondolom, hogy az elődök példáját követik többen, de nekik nehezebb dolguk van, mert a gyerekanyag a szakközépiskolákban sokkal gyengébb, mint a mi időnkben.

Pályafutásom során kijártam tanítani a technikusjelölteket az Alkaloidába, a Gumigyárba, a Kénsavgyárba és nyugdíjasként Tiszaújvárosba. Így közvetlenül ismerhettem meg ezekben az üzemekben is az általam tanított vegyipari gyártási folyamatokat. Sajnos, ma már sokan úgy tanítják a vegyipari technológiát, hogy sohasem látták az üzemet. Én középiskolás korom óta járom az üzemeket és tájékozódom az új eljárásokról.

– Nagyon megnehezedett a közoktatás helyzete (persze a felsőoktatásé se könnyebbedett) az utóbbi években, különösen a természettudományos tárgyaké. Lassan elfogynak az iskolákból a tanárok és nincsen utánpótlás. Látjuk, nálunk az egyetemeken alig folyik képzés. Nincs jelentkező. Újra jönnek majd a képesítés nélküli tanárok, vagy a további óraszámcsökkentés, vagy a tantárgyak összevonása, a „science" tárgy bevezetése például a megfelelő tanári felkészítés/felkészülés nélkül. Nem látni az átgondoltságot a tervezett elképzelésekben. Merre, közoktatás?

– Szerintem akkor nő meg a természettudományi tárgyak, köztük a kémia iránti érdeklődés, ha több óra áll a fiatalok rendelkezésére, hogy elsajátítsák a tananyagot. Ma a középiskola első és második osztályában összesen heti 3 óra jut a kémiára (általában 1–2 megoszlásban), ez arra sem elég, hogy az előírt tananyagot megtanítsa a tanár. Gyakorlásra nincs idő. Nem a testnevelést kellene heti öt órára felemelni, a testmozgást lehetne jó programokkal délután is végezni, hanem a kémia, fizika óraszámát kellene emelni. Az unokám általános iskolájában három párhuzamos osztály van, ez 24 osztály összesen. A heti testnevelésórák száma ötre emelése összesen 120 órát jelent, ehhez minimum három tornaterem kellene. Ezt az iskolák zömében meg kell teremteni, vagy sérül a cél, a mindennapos testnevelés.

– Zárjuk a rövid beszélgetést örömtelibb kérdéssel. Mivel tölti napjait egy agilis, aktív aranydiplomás, Rátz Tanár Úr-díjas kémiatanár Debrecenben?

– A három unokámat segítem a tanulásban, kettőt Pesten, egyet Debrecenben. Szorgalmasan gyarapítom a verseny-példatáramat, amelyben ma már több mint 1400 feladat van. És büszke vagyok volt tanítványaimra, akik megállták a helyüket az élet különböző területein. Ezúton is köszönöm a díj alapítóinak és a kuratórium tagjainak, hogy a sok jó kémiatanár közül nekem adták ezt az értékes díjat.

Befejezésül hadd idézzem Gábor Lajos, az iskola 1954-ben végzett diákja versének végét, amelynek utolsó sorait ma is nagyon igaznak tartom:

És most itt állok
Meghatottan
Vállam megroggyant,
Ősz hajam ritka,
De a szívem még ma is:
Vegyiparista.

Kiss Tamás